

A bizonytalanság a turizmus legnagyobb ellensége

Beszélgetés dr. Bántó Norberttel, a Discover Bihor vezetőjével

Társadalom

Félicsfürdő és hegyvidék – ezek a turisták legkedveltebb úti céljai Bihar megyében a megyeközpont mellett, azonban az egyes vidékek látogatottsága között nagyon nagy a szakadék. A Covid-19-járvány miatt nemcsak az utazásokat kellett lemondani, de folyamatban levő képzések gyakorlati részét sem lehetett elvégezni. A pandémia által leginkább sújtott turizmus még nagyobb bajba kerülhet, ha újabb szigorítások jönnek.

Augusztus hónapra hétköznapra hegyvidéki szállást próbálnánk foglalni, de az akkor már túlszűfolt Félicsfürdőt nem ajánlja pihenésre dr. Bántó Norbert, a Bihar megyei Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) Iroda (Discover Bihor) vezetője. A turizmus helyzetéről június utolsó napjaiban beszélgettünk a szakemberrel. „Mindenkinek azt tanácsoltam, hogy mivel a szállásadók 90 százaléka nem kér előleget, foglaljon magának szállást a nyári szezonra. Bármilyen tiltás jön közbe, az nemcsak a szállásfoglalót fogja otthon tartani, hanem mindenkit. Vannak olyan panziók, amelyekben már nem lehet szállást találni, de én még mindig megpróbálnám a hegyvidéket a hétköznapokra. Hétfégi szállást találni hegyvidéken szerintem már lehetetlen. Az előző években már áprilisban lefoglalták szeptember 10-ig az összes hétféget, idén az elmúlt három hétben foglalták le a hegyvidéki szállásokat” – vázolta a helyzetet az igazgató.

A TDM 2015 őszén civil szervezetként alakult a megyei tanács kezdeményezésére, partnerségben a Bihar megyei Hegyi és Barlangi Mentőszolgálattal és a Nagyvárad Egyetemmel. Négy emberrel indult a munka, jelenleg tizennégyen dolgoznak Bihar megye bel- és külföldi népszerűsítésén.

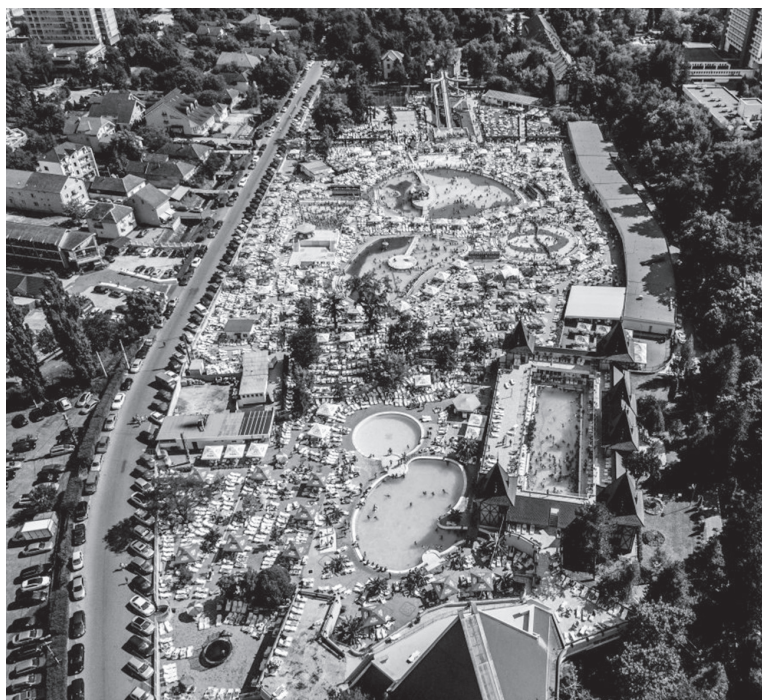
Bántó Norbert 2016 októberében csatlakozott a csapathoz, és 2017 májusától vezeti az irodát. Az egyesület fenntartását

99 százalékban a megyei önkormányzat által kiutalt összegek fedezik. A TDM pályázik is, ugyanis a közpénz felhasználásának szigorú szabályai vannak, és egyes költségek abból nem fedezhetők. „Jelenleg két RO–HU-s projektünk fut, ami azért nagyon fontos, mert elég komoly cash-flow kimutatás volt hozzá szükséges, de vannak hozadékok is. Például projektor, intelligens tábla, székek, asztalok, a többi között két tanterem felszerelése, számítógépek, táblagépek, multifunkcionális nyomtató. És akkor nem beszéltünk még az egyházi partnerekről, náluk infra-

Dr. Bántó Norbert

Fotók: TDM

strukturális beruházások folytak, több százezer euró értékben egyenként a hat egyházi partnernél. A projekt legismertebb része a nagyváradai római katolikus székesegyház orgonájának a felújítása; a hangszer 1780-as, még Mária Terézia adományozta az egyháznak. Emellett ezernél több embert is képzünk külsős partnereken keresztül, mert a szakmának szüksége van szakemberekre. Idegenvezetőtől kezdve bárson át szállodaigazgatóig legalább harmincfajta képzést kínál a projekt, amely jövő ősszel zárul le. Határon túli partnerünk a Körösszegapáti Ortodox Egyházközség. Partnerenként körülbelül 4-500 ezer eurót költünk el, és azt gondolom, az a legfontosabb, ami meg is marad: az eszköz és a képzett ember” – magyarázta az igazgató.

A legnagyobb ellenfél a kiszámíthatatlanság

„Mindentre számítottunk, csak erre nem” – válaszolta Bántó Norbert arra a kérdésünkre, hogy mi változott a járvány alatt. Érdekességként elmondta, hogy a 2018-as referencia-évhez képest tavaly már volt egy enyhe, 0,5 százalékos visszaesés, ami azért furcsa, mert 2011-12 óta az előző évhez

képest két számjegyű, 10–14 százalék közötti volt a vendégéjszakák és a vendégek számának növekedése. Számukra ugyanis ez a két legfontosabb mutató, főleg a vendégéjszakák száma, ugyanis nem mindegy, hogy az ide érkező látogató egy-két éjszakát vagy egy-két hetet tartózkodik itt.

Tehát már 2019-ben sem úgy alakultak a számok, mint ahogy számították, de azt gondolták, ez csak egy kis átmeneti zavar, mert nem volt jelentős visszaesés. „Nagyon nagy terveink voltak erre a nyárra, de ezeket áthúzta a járvány” – mondta az igazgató. A TDM munkatársai végigdolgozták ezt az időszakot, mivel arra készültek, hogy a lezárások, korlátozások után az emberek újra utazni akarnak majd. Úgy vélték, minél hosszabb lesz a megszorítások periódusa, annál nagyobb lesz a vágy az emberekben, hogy utazzanak, a természetbe menjenek. Csakhogy a turisztikai iroda munkatársai nagy gonddal szembesültek: a bizonytalansággal. Június végére még nem készülhetett el a programterv arról, hogy mikortól, meddig, hogyan és pontosan mit lehet tenni. A kiszámíthatóság teljes hiánya zavarta leginkább a szakmát. *(Például beszélgetésünk előtt derült ki, hogy a vendéglátóhelyek mégsem nyithatják meg belső tereiket július 1-től – szerző megj.).*

Ennek ellenére júniusban végeztek felméréseket. Harminc reprezentatív Bihar megyei turisztikai vállalkozót – szállásadót, étterem-tulajdonost, kalandturizmus-szolgáltatót –

kérdeztek meg, és országos online felmérést is végeztek 607 fős mintán. Utóbbiban általában az utazási szándékot mérték fel, azaz mennének-e az emberek vagy sem, ha igen, belsőre vagy külföldre-e, félnek-e utazni vagy sem. Arról is kérdezték a válaszadókat, hogyan látják Bihar megyét, mennyire ismerik, voltak-e már itt, mit látogattak meg, mi tetszett, mi nem tetszett. A válaszokat nemrég kapták meg, a feldolgozásuk még tart. A kiértékelés eredményét megosztanák a szolgáltatókkal, hogy ők is tudomást szerezzenek az országos és a megyei adatokról. Velük közösen szeretnének megoldásokat találni az ágazat gondjaira, de nagyon nagy hátrány a megfelelő jogi keret hiánya. „Ha kitalálunk valamit, és hétfőn elkezdjük, megeshet, hogy szerdán azt mondják: nem lehet. Ez rossz, mert annál azért lassabb ez a rendszer, hogy egyik napról a másikra csináljunk dolgokat, és nem is biztos, hogy jók a hirtelen, meggondolatlan kampányok.”

Szeretnének belevágni egy online kampányba, de attól tartanak, hogy ha elhívják és körbevisznek itt országosan ismert bloggerekkel és szakmai lapok munkatársait, mire az írások megjelenéne, történik valami, és ismét le kell állni.

A turisztikában is nagy gond a képzett, sőt a képzetlen munkaerő hiánya is, és erre csak részben nyújtanak megoldást a képzések. A munkaadóknak is olyan üzleti modellt kell alkalmazniuk, amellyel nagyobb a bevételük, így nagyobb béreket adhatnak a dolgozóiknak.

A TDM képzéseinek egy része már lezárult, más részük ezután kezdődik. A legnagyobb probléma azokkal van, amelyeket nem tudtak lezárni. „Mondok egy példát. Képeztünk szakácsokat, akik befejezték az elméleti részt, aztán áttértek online-ra, de nem tudtak konyhára menni gyakorolni. A képző cégek főszékhelyen nehezebben találnak olyan éttermet, amelyik gyakornokot fogad, mert most nincs ideje a főszakácsnak a zöldfülű tanítására. Nyilván vannak olyanok is, akik már ismerik

Nagyvárad, Fekete Sas palota

a szakmát, és azért jöttek a képzésre, hogy hitelesítsék, amit tudnak, tehát legyen papírjuk is róla. Nagyon sok ember dolgozik a vendéglátásban, akinek nem ez a végzettsége, de beletanult. Harmincféle képzés van, a legnagyobb létszámú az idegenvezetői, de van panzióvezetői, szállodavezetői, pincér-, szakács-, cukrász-, szobalányképzés, továbbá népművészeti oktatás, például kosárfonó és fafeldolgozó tanfolyamunk, és mivel egyházi partnereink is vannak, van például kántor-, sőt orgonistaképzésünk is” – árulta el az igazgató.

A főidényt kelleme kitölteni

Van elképzelésük arról, hogyan kellene kitölteni a szezont, a probléma ugyanis mindig az volt, hogy hétvégén minden tele volt, nem lehetett szállást találni sem Félixfürdön, sem hegyvidéken, miközben a hét közepén mindig voltak üresjáratok. Az lenne a cél, hogy a főidényt 90 százalékos kihasználtsággal vigyék végig a szállásadók, hogy legalább részben pótolhassák a kiesést. Három hónap kiesését egy nyár alatt nem lehet pótolni, akkor sem, ha teljes a kihasználtság júliusban és augusztusban is. Ha meg tudnák „hosszabbítani” a nyarat úgy, hogy szeptemberben is megpróbálnának idehozni embereket, lehetne hosszabb a szezon, de nem tudni, akkor milyen előírások lesznek érvényben. „Nem tudunk nemhogy hosszú, de középtávra sem tervezni, mert mire egy komolyabb kampányt kitalálunk, összerakunk – az legalább másfél hét –, addigra lehet, változik a helyzet. Két héttel ezelőtt még stabilan kétszáz alatt volt az országos napi esteszám, most stabilan kétszáz fölött van, sőt. *(E szöveg szerkesztésekor, július közepén a napi 5-600 új vírusfertőzött volt a jellemző – szerk. megj.)* Az biztos, hogy a vállalkozások nagy részének már most a nyakáig ér a víz. Ha még egy vagy két hónapra bezárják őket, akkor meglátásom szerint az országban, s ez Bihar megyére is igaz lehet, a turisztikai vállalkozásoknak több mint a negyede csődbe megy. Tehát nem eladósodnak, hanem negyedük bezár és kiteszi az eladó táblát a panzióra. Nyilván nem a négycsillagos szállodaláncoakat érinti ez, hanem a kisebb és közepes vállalkozókat, akiknek ne adj’ isten még bankhitelt is törleszteniük kell, mert mondjuk, egy-két-három évvel ezelőtt fejlesztéseket, bővítéseket végeztek. Hogy fizesse ki valaki a havi több ezer eurós törlesztőrészt, ha neki nulla bevétele van?! Az

ember nyilván akkor vesz fel egy ilyen hitelt, ha vannak tartalékai – de tavasszal már felélték az emberek a tartalékaikat. Már nem arról van szó, hogy a vállalkozó meg tud-e élni vagy sem, hanem arról, hogy ha jön még egy szigorítás, akkor szerintem lehúzhatja a redőnyt” – vázolta a helyzetet dr. Bántó Norbert. Hozzátette: bár Magyarországon nem volt annyira súlyos a helyzet, mint Romániában, ott is jelentős utazási irodák zártak be, és biztos abban, hogy a kisebb utazási irodák nálunk is csődközeli helyzetben vannak. Bár az utazási irodákkal kevésbé foglalkozik a TDM, tudnak olyan esetről, hogy az irodáknak vissza kellett fizetniük az ügyfelek pénzét, az irodák ellenben nem tudták visszaszerelni a már elküldött előlegeket a törökországi, egyiptomi üdülőszállóktól.

Jóval többen utaznának belföldre, mint eddig

A felméréseikből kiderült, nőtt azoknak a száma, akik idén belföldi nyaralást terveznek, s csökkent azoké, akik külföldre mennének, avatott be a részletekbe az igazgató. Általában a lakosság 40-45 százaléka megy legalább évente egyszer külföldre. A külföldi út lehet rövid városlátogatás vagy hosszabb nyaralás, ám idén mindössze a lakosság 13 százaléka készül más országba.

A változásnak három fő oka van. Az első visszatartó ok a tiltások lehetősége. Megeshet, hogy valaki elutazik,

de nem tud hazajönni, mert egy új tiltás miatt ott ragad két hétre, és nem biztos, hogy erre van elegendő pénze, de azt sem kockáztatnák az emberek, hogy visszatértük után kelljen két hetet otthon ülniük. *(Beszélgetésünk idején az Alkotmánybíróság még nem nyilvánította alkotmányellenesnek az intézményes és házi karantén elrendelését, s megeshet, mire e sorok megjelennek, már új jogszabályok lesznek érvényben – szerző megj.)*

Az igazgató szerint második ok az anyagi vonzat. Ha valakinek kiesett a jövedelme tavasszal, az azt mondja: most nem költekeznek. Az anyagiak a belföldi lehetőségeket is korlátozzák, ugyanis a román tengerpart már nemcsak a bolgárnál, de a görögnél is drágább. „Míg Spanyolországban levitték az árakat, nálunk fel. Arra hivatkoznak, hogy nem tudnak teljes kapacitással működni, hogy többletköltségeik vannak a fertőtlenítések, a távolságtartás miatt. Ezért az amúgy sem olcsó román tengerparti árak minimum 25 százalékkal megemelkedtek” – magyarázta az igazgató.

A félelem kevésbé játszik szerepet, a harmadik helyre tenné a külföldi utazások halasztásának okaként, mondta Bántó Norbert, de ez is jelen van. A külföldi nyaralás sok esetben azt jelenti, hogy nagy, négy-öt csillagos üdülőszállókban akár 1000-1500 ember is együtt van. Matematikailag nagyobb a valószínűsége annak, hogy egy olyan étteremben fertőződik meg valaki SARS-CoV-2 vírussal, ahol ezer ember fordul meg, mint egy olyan panzióban, ahol összesen tíz szoba van.

Biharban tengert kivéve minden van

„Mi azt szoktuk mondani, hogy Bihar megyében minden van, kivéve a tengerpartot, de azt nagyon jól pótolják a termálvizes fürdőink, és nemcsak Félixfürdőre gondolok, hanem a kisebbekre is: Tenkén, Margittán, Hegyközszentmiklóson, Élesden és Belényesben is vannak kisebb fürdők. Ezt talán előnnyé tudjuk fordítani, hogy ha lesz kicsit szabadabb lehetőség, mert nálunk az árak még mindig mérsékelttek, mint a Brassó–Prahova vidéken. Szeretnek minket a távolabbról érkezők is, mert itt több a hely, a szabad levegő, és olcsóbbak vagyunk. Ha viszont a fürdőturizmust néz-

zük, akkor bár nem szeretik ezt belátni, de az igazság az, hogy az ár-érték arány csatát Hajdúszoboszlóval elvesztettük. Nem most, már régen. Ha romániai viszonylatban nézzük, rendben vagyunk, de ha azt nézzük, hogy 75 kilométerrel arrébb van egy fürdőtelepülés, ahol ugyanannyi pénzért jobb szolgáltatásokat kap az ember, vagy ugyanazt a szintet olcsóbban kapja meg, nagyon sok romániai úgy dönt, inkább átmegy Hajdúszoboszlóra. Ráadásul Magyarországon arányaiban is kevesebb volt az újkoronavírus-fertőzés, mint Romániában. S ott a másik nagy versenytárs, Gyula. Békés megyében kifejezetten alacsony volt a Covid-19-fertőzöttek száma, tehát ők simán meg tudják győzni az aradiakat, hogy Gyulára menjenek. Ugyanígy a temesváriak Szeged mellé, Mórahalomra...” – sorolja Bántó Norbert.

Bihar megyében egyébként a turisták 85 százaléka érkezik Nagyváradra és Félixfürdőre vagy Püspökfürdőre, a maradék 15 százalék a megye többi részére, az Érmelléktől Dél-Biharig. Ha a települések szintjén nézzük, akkor Bondoraszó következik nagyon leszakadva Váradtól és a fürdőktől. Bondoraszóhoz tartozik Biharfüred és a Pádis-fennsík egy része. Bors nagyon sokat ugrott előre a tranzitforgalom miatt, és népszerű Csarnóháza (Bulz) község, mivel a Jád-völgyi panziók nagy része hozzá tartozik. „Térségekre bontva Várad és Félixfürdő után egyértelműen a Királyerdő-hegység következik. Ennek három kistérsége van: a Sebes-Körös szurdokvölgye, azaz Rév,

Sonkolyos és környékük; a Jád völgye, amely nagyon eldugott rész, de kifejezetten ezért szeretik az emberek; a harmadik Biharrósa és Magyarremete, a rósai völgy környéke, ahol nagyon sok a barlang és az olyan vadregényes táj, ami nem nehéz terep, nemcsak autóval, de akár biciklivel vagy gyalog is be lehet járni. A Bihar-hegységet, Pádist, a Biharhágót (Șaua Vârtop) nagyon szeretik az emberek, ott az egyik fő gond az infrastruktúra hiánya, és most nem az utakra gondolok, hanem még mindig kevés a szálláshely.”

Az igazgató hozzátette: a hegyvidéki szállásadók főleg a szezonálisra panaszkodnak. Ezen kissé meglepődünk, hiszen a téli sportok kedvelői nem csak a nyári idényben utaznak, mire megtudjuk: az alacsony kihasználtsághoz az is hozzájárul, hogy a panziók nem tudják „eladni magukat”. Nem mond nevet, de tud ellenpéldát is Bántó Norbert, olyan Jád-völgyi panziót, amelynek egész évben vannak vendégei, mert jól népszerűsíti magát, és szezonon kívül és hét közben 600 lejért két fő elmehet négy napra, három éjszakára, reggelivel, vacsorával. Az amúgy 15 szobás panzióknak 32 ezer

Facebook-követője van. „Ha mindenki így gondolkodna, akkor nem lenne ekkora különbség a főszezon és más időszakok között. Van, aki jól tudja magát népszerűsíteni, és a leggyengébb hónapban is van 35 százalékos kihasználtsága, más viszont annyira gyenge, hogy a téli hónapokban inkább bezár. Annyira kevés a vendége, hogy többbe kerül a fenntartás, a fűtés, mint amennyi a bevétel. Télen 10-15 százalékos kihasználtság nem elég. És nem mindenki nyitott a tanulásra... Nekünk az lenne a feladatunk, hogy hozzunk szakmai tréningeket, de kicsi az igény rá – magyarázta a szakember. Majd hozzátette: – Bihar megyében valamivel több mint 14 ezer vendégágy van, ennek a fele Szentmárton község területén, ahova

a két termálfürdőtelep tartozik, 3000 Nagyváradon, a fennmaradó 4000 a megye többi településén. A Pádis-fennsík környékén összesen 250 ágy van egy húsz kilométer sugarú körben. A Bihar-hágó környékén, az Aranyos forrásvidékén nagyobb a szálláskapacitás, csak a bihari részen van olyan 5-600 ágy, viszont ott sok vendégház nyáron is zárva tart. Most is van két-három eladó panzió, ami azt mutatja, nem bírták a nyomást. Igaz, hogy a téli szezont még nem érintette a vírus, csak hogy idén télen nem volt hó.” Egyébként az igazgató azt tanácsolja, hogy ha valaki Pádison nem talál szállást, Vertop üdülőfaluban keressen. A Kobles-völgyén a Bihar-nyeregig (Tarnița Bihorului) aszfaltúton fel lehet menni, onnan pedig egy kövezett úton el lehet jutni a Galbena kőközig, és a Galbenát, sőt még a Csodavárat is meg lehet közelíteni úgy, hogy nem kell sokat gyalogolni, van tehát lehetőség a pádisi látványosságokat akár Vertoptól megközelíteni autóval.

Térképek, mobilalkalmazás, társasjáték

A TDM-től egyébként azt is kérték a szolgáltatók, hogy küldjön nekik szóróanyagokat, amelyeket a turistáknak adhatnak. „Ez olyan költség, ami a vállalkozónak nem is nagyon éri meg. Ha egy panzió egy térkép 200 példányát rendeli meg, akkor ez neki példányonként három-négy lejbe kerül. Mi több ezer példányban tudjuk megrendelni a térképeket, így a darabonkénti költség 30 bani. A térképeket ingyenesen bocsátjuk a vállalkozások rendelkezésére, adunk hozzájuk állványokat, lábon állót, pultra vagy falra szerelhetőt, amelyet kérnek” – említi konkrét példát Bántó Norbert.

Kerékpárútvonal-térkép készül idén nyáron a Bihar megyében javasolt biciklis útvonalokról. Ez nem a kerékpárutak térképe lesz, hanem az olyan útvonalaké, amelyek általában megyei, községi vagy erdei úton haladnak. Könnyebbek és nehezebbek is vannak köztük, 15, 25, 35, 45 kilométer hosszúak. Nagyvárad, Margitta, Belényes körüli, hegyvidéki és alföldi útvonalakat is feltüntet a térkép. A terepen is kijelölik az útvonalakat, és lesz egy telefonra letölthető alkalmazás is, amely irányítja a kerékpározót. Készültek-készülnek látványtérképek, megyei és kistérségi térképek, magyar, román és angol nyelvűek.

Egy másik terv a Fedezd fel Bihart, Discover Bihor elnevezésű társasjáték elkészítése. A társasjátékok reneszánszukat élik, tanulni is lehet belőlük. A játékot nemcsak Váradon szeretnék forgalmazni, hanem a szálláshelyeken is, például az esős napokra, akár megvásárolható, akár kölcsönözhető formában, ez később dől el. Egyelőre kedvező a visszajelzés, dolgoznak a projekten, s ha minden jól megy, a játék idén őszig piacra kerül.

Olyan térképeket is készítenének, amelyeken három útvonalat is javasolnak a Váradra és a fürdőbe autóval érkezőknek (a nyaralók 95 százaléka), hogy onnan bejárhassák az Érmelléket és Berettyó-vidéket, a Királyerdő-hegységet, illetve a Bihar-hegység három pólusát: Biharfüredet, Pádist és a Bihar-hágót.

A térkép mellé 2021-re elkészítenének egy olyan mobiltelefonos audióalkalmazást, amely két-három percben bemutatna egy-egy Bihar megyei látványosságot, szintén három nyelven, románul, magyarul és angolul. Ez az alkalmazás hiánypótló, mivel kevés helyen tájékoztatnak például a műemlék épületekről. „Ha odaérsz a székhelyhídi Stubenberg-kastélyhoz, ott nincs se belépő, se idegenvezető, van egy tábla a falon, hogy műemlék épület. Ennek az alkalmazásnak a segítségével ott meghallgathatsz egy hanganyagot, amelyik röviden elmondja az épület történetét és a legfontosabb tudnivalókat róla. Az ottományi kastély talán az egyetlen az Érmelléken, amelyben van nyitvatartási idő, idegenvezető, belépődíj, és bemutatják

az épületet az érdeklődőknek. Nagyon sok kúria, kastély van, de egyikben sincs senki, aki eligazítaná a látogatókat. Egyik műemlék templomunk szebb, mint a másik, és ha az embernek szerencséje van, akkor épp ott találja a papot és az beengedi, vagy nyitva van a templom és ott van egy presbiter, de ő sem tud sokat mondani az épületről. Arra szeretnénk bátorítani a turistákat, hogy menjenek, fedezzék fel a megyét, mi megadjuk hozzá a szükséges információkat” – mondta dr. Bántó Norbert.

Ahol kevés a fertőzés, engedjenek

Mint arról többször is szó esett beszélgetésünk során, a bizonytalanság, a kiszámíthatatlanság az ágazat legfőbb ellensége, és ez a bizonytalanság – amelyet egyre inkább táplál a közelgő választás – egyelőre nem ér véget.

„Nagyon fontos az, hogy ezt az ágazatot érintette a legdurvábban ez a válság, és hangsúlyoznám, hogy ha szigorítások lesznek, és ezek a szigorítások nem regionálisak, a vállalkozások negyede Biharban lehúzhatja a rolót.

Tudom, hogy Románia nem föderatív köztársaság, mint Németország, de nem hiszem, hogy nem lehet jogi háttérrel találni arra, hogy csak bizonyos térségekre, településekre, ahol nagy az esetszám, vonatkozzanak a korlátozások. Romániában ugye helyi és megyei önkormányzat van és országos vezetés. Ha Bihar megyében nincs X számú eset, akkor engedd működni. Lehet ezt akár népességarányosan nézni, egy eset per kétszázezer lakos, ha az átlag nem haladta meg a három új esetet, akkor engedd, hogy menjenek a dolgok.

Ha ez így lesz, akkor Bihar megyének nem lesz gondja. De ha amiatt, hogy más megyékben gondok vannak, minket is lezárnak, visszaszorítanak, akkor a turizmusban nagyon sok cég fog ebbe belefulladás. Nem lehet sem földrajzi, sem éghajlati okok miatt szeptemberben, októberben vagy novemberben pótolni a nyarat, mert sokkal mobilisabb a lakosság nyáron, mint ősszel. Ráadásul egy második hullámot mindenki első perctől kezdve őszre jósolt. Ezt a regionalizálást tartom most a legfontosabbnak. Ennek hiányában ártatlan vállalkozások mennek csődbe. Nem lehet tudni, mi lesz ősszel, egy hónapja még azt gondoltuk, majd nyáron mozdulhatunk. Ez a bizonytalanság nem tesz jót senkinek, mert nem lehet tervezni... Azt nem lehet, hogy csütörtök este 11-kor bejelentet, hogy holnaptól fogadhatnak vendégeket, mert azt meg kell szervezni, hirdetni, s az legalább egy hétbe telik. Mi próbálunk több tervvel előállni, de amíg nem látjuk országosan, hogy mi lesz, addig nem tudunk reagálni” – összegezte a helyzetet a TDM vezetője.

FRIED NOÉMI LUJZA